

**Տ. ԶԱՔԱՐԻԱ ԾԱՅՐԱԳՈՒՅՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԲԱՂՈՒՄՅԱՆԻ ՔԱՐՈԶԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ ՄԱՅՐ ԱԹՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՍՆԻ Ս. ԴՈՎԱՆՆԵՍ
ՄԱՐՏԻՉ ԵՒ Ս. ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏՈՒՌ-ՄԱՐՏԱՐԱՆՈՒՄ Ս. ԹԱԴԵՈՍ
ԵՒ Ս. ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՆՈՍ ԱՌԱՔՅԱԼՆԵՐԻ ՏՈՆԻՆ ՄԱՏՈՒՑՎԱԾ
ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**

(4 դեկտեմբերի, 2021)

Յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ. ամէն:

«Հայրատունկ այգւոյն հրեղէն պարի՛սպփ եւ բարձր
աշտարա՛կփ, ոսկեղէն բաժա՛կփ եւ ժիր մատուա՛կփ,
Հայաստանեայց հայր հոգեւոր՝ Բարդուղիմէո՛ս եւ Թա-
դէո՛ս, բարեխօ՛ս լերուփ առ Տէր վասն անձանց մերոց»

(Շարական):

Առաքելական մեր Սուրբ Եկեղեցու զավակներ,

Շարականագիրն այս դրվատական խոսքերով է գովաբանում Հայոց աշխարհի առաջին լուսավորիչներին՝ Ս. Թադեոսին եւ Ս. Բարթողիմէոսին՝ Քրիստոսի անխոնջ աշակերտներին, հարուխյան հույսով զինավառվածներին, որոնք Աստծու խոսքը քարոզեցին Թորգոմի տան զավակներին, եւ իրենց թանկագին արյունը հեղեցին մեր սրբազան հողի վրա՝ դառնալով հիմնադիրները Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու: Յնծում են այսօր Հայոց Եկեղեցին եւ նրա ուխտապահ ժողովուրդը, քանզի նշում ենք մեր Եկեղեցու հիմնադիր առաքյալների տոնը, որոնք Քրիստոսի սիրո վարդապետության սերմերը ցանեցին դրախտավայր Հայաստանում, քրիստոնեությունը դարձավ «մաշկի գույն», իսկ դարերի բովում հայր միշտ վերահաստատեց Ս. Պողոս առաքյալի խոսքերը. «Ո՛վ կարող է մեզ բաժանել Քրիստոսի սիրուց. նեղությունը, թե՛ անձկությունը, թե՛ հալածանքը, թե՛ սովը, թե՛ մերկությունը, թե՛ վտանգը, թե՛ սուրը» (Հռոմ. Ը. 35):

Այս օրը մեզ համար վերանորոգության, վերաքրիստոնեացման եւ մշտապես ուղղափառ դավանանքի խոստովանության օրն է: Ճիշտ է՝

Ժամանակներն ու արժեքները փոխվել են, բայց անխախտ են մնացել Տիրոջից փոխանցված ճշմարիտ հավատքը, հավատարմությունն Աստծու եւ մեր նախնիների դավանած արժեքների հանդեպ: Ուստի այսօր եկել ենք նաեւ սուրբ առաքյալների բարեխոսությունը հայցելու Տիրոջ մոտ, մեր սերն ու հավատարմությունը վերահաստատելու Հայոց Եկեղեցու նկատմամբ, ինքնաճանաչվելու եւ առավել զորանալու՝ ուխտելով, որ անաղարտ կպահենք ուղղադավանությունը, հավատարիմ կլինենք մեր հայրերի եւ վարդապետների թողած հարուստ ժառանգությանն ու բարոյական արժեքներին եւ երբեք չենք լքի այն հողը, որ ոռոգվել եւ պտղաբեր է դարձել մեր առաքյալների ու պապերի թափած սուրբ արյամբ:

Ս. Թադեոսի եւ Ս. Բարթողիմեոսի քարոզության շնորհիվ հիմնադրվեց Հայոց Եկեղեցին, լուսավորվեց հայկական աշխարհը Քրիստոսի անմար լույսով, առաքելաշավիղ Ս. Գրիգոր Լուսավորչի եւ Ս. Տրդատ արքայի միասնական ջանքերով քրիստոնեությունը որպես պետական կրոն հռչակվեց, իսկ Ս. Թարգմանիչ վարդապետների կատարած հոգեմտավոր հեղափոխությամբ այն առավել ազգային դիմագիծ ստացավ՝ դարերի ընթացքում մնալով Ընդհանրական Եկեղեցու անբաժանելի մասը եւ հայ մարդու անցյալի, ներկայի եւ ապագայի փրկօղակը: Հետեւաբար իբրեւ քրիստոնյաների՝ ամենքիս պարտքն է ճանաչել մեր Եկեղեցու հիմնադիր առաքյալներին, ծանոթանալ նրանց նահատակության պատմությանը, ոգեշնչվել եւ օրվա խորհրդի պատգամով դուրս գալ եկեղեցուց:

Ըստ «Գործք առաքելոց»-ի՝ Հոգեգալստից հետո, երբ առաքյալները զորացան Ս. Հոգով եւ վերահաստատվեցին առաքելական կոչման մեջ, հնազանդ տերունավանդ պատվերի, սփռվեցին աշխարհով մեկ՝ քարոզելու բարի լուրը: Եւ ահա նրանցից երկուսը՝ Ս. Թադեոսն ու Ս. Բարթողիմեոսն Ավետարանի լույսը տարածեցին աստվածաշնչական Արարատի երկրում:

Ս. Թադեոսը Քրիստոսի 12 առաքյալներից էր, որին անվանում էին նաեւ Հուդա Հակոբյան կամ Ղեբեոս: Նա բարի լուրը տարածել է Հայոց աշխարհում եւ նահատակվել Արտազ գավառում, ուր հետագայում կառուցվել է համաքրիստոնեական ուխտավայր Ս. Թադեի վանքը: Սա է պատճառը, որ արդեն Ոսկեդարի պատմիչ Փավստոս Բուզանդը Հայոց Ընդհանրական Հայրապետությունն անվանում է «Ս. Թադեի Աթոռ» կամ «Ս. Թադեի վիճակ»՝ մեկ անգամ եւս հաստատելով Հայոց Եկեղեցու առաքելականությունը: Վարքագրական աղբյուրների համաձայն՝ Ս. Թադեոս

առաքյալը բժշկում է Եդեսիայի Աբգար թագավորին, որին հայկական սկզբնաղբյուրները հայոց թագավոր են անվանում: Այա առաքյալն անցնում է Մեծ Հայք՝ Արտազ գավառի Շավարշան գյուղաքաղաք, ուր Աբգարի քրոջ որդուն՝ Սանատրուկ թագավորի ամառանոցն էր: Այստեղ նա բազում բժշկություններ է կատարում եւ շատերին դարձի բերում, որոնցից էր նաեւ թագավորի քույր Սանդուխտը: Բայց նրանք երկուսն էլ նահատակվում են թագավորի ձեռքով՝ չուրանալով Քրիստոս Փրկչին: Ըստ մեր Եկեղեցու ազգային ավանդության՝ Ս. Թադեոսը Հայաստան է բերել նաեւ աստվածամուկ Ս. Գեղարզը, որի հրաշագործությունները շարունակվում են մինչեւ այսօր:

Նույն այս ժամանակ Հայոց աշխարհում քարոզել է նաեւ Ս. Բարթողիմեոսը՝ Նաթանայելը, որին նաեւ «Նախադավան» առաքյալ են անվանում: Նա Ավետարանի լույսն է տարածել Պարթևական աշխարհում, Հնդկաստանում եւ ապա անցել Հայաստան՝ Սյունյաց աշխարհ: Սյունիքի միտրոպոլիտ Ստեփանոս Օրբելյան պատմիչը վկայում է, որ առաքյալը մի քանի վանք է շինում եւ իր աշակերտներից Կոմսիին եպիսկոպոս ձեռնադրում: Այնուհետեւ նա հանդիպում է Ս. Թադեոս առաքյալին Արտաշատի բլրի վրա, միասին այնտեղ խաչ են կանգնեցնում, իսկ տեղը հետագայում կոչվում է «Օթյաց խաչ»: Ս. Բարթողիմեոսն իր առաքելական քարոզչությունը շարունակում է Վասպուրական նահանգում, անցնում Անձեւացյաց աշխարհ՝ Աղբակ, ուր Քրիստոսին են հավատում Սանատրուկի քույր Ոգուհին եւ Տերենտիանոս հազարապետը: Ցավոք, նրանք երեքն էլ նահատակվում են թագավորի հրամանով: Հետագայում առաքյալի նահատակության վայրում կառուցվում է եկեղեցի, որն այսօր կիսավեր է: Ավանդության համաձայն՝ այս առաքյալը Հայաստան է բերել Տիրամոր պատկերը, որի տեղն այժմ անհայտ է:

Այսպիսին է Հայոց Եկեղեցու հիմնադիր առաքյալների կյանքի պատմությունը, որը համակ սեր է Տիրոջ եւ հայ ազգի հանդեպ: Նրանց ուսնակոխ վայրերը սրբատեղիներ են դարձել մեզ համար՝ հավատքի մեջ հաստատվելու եւ անկորնչելի հույսով ապրելու համար: Լուսավոր այս տոնին, սիրելի՛ ներկաներ, ուզում եմ անդրադառնալ երկու կարեւոր հանգամանքի, որոնք առավել պարզաբանում են տոնի խորհուրդը:

Ինչպես լսեցիք, քարոզիս բնաբանում շարականագիրը Հայոց աշխարհն անվանում է «հայրատունկ այգի», այսինքն՝ Աստծուց տնկված եւ արարված: Սա կարեւոր շեշտադրում է մեր հողի մասին, որի վրա

հազարամյակներով ապրել են մեր նախնիք, զգացել նույն այդ հողի զորությունը, եւ բարիք քաղել դրանից: Անհերքելի փաստ է, որ առաջին կյանքը եղեմական դրախտում սկսվեց հայկական լեռնաշխարհում, երկրորդ կյանքը նույնպէս՝ համաշխարհային ջրհեղեղից հետո, առաջինը մենք քրիստոնեությունը պետականացրեցինք եւ մի տեսակ տիեզերական առաքելություն ստանձնեցինք՝ վկայելու Փրկչի եւ ճշմարտության մասին: Անկասկած, Աստծուց մեզ տրված մեր հայրենիքը սրբազան եւ նվիրական է, քանզի այս հողի վրա են իրենց արյունը թափել Քրիստոսի առաքյալներն ու մեր քաջ նախնիները: Այն այլեւս հող չէ սովորական իմաստով, այլ հայրենիք, որի առաջ ամենքս ունենք մեր պատասխանատվությունն ու պարտականությունները: Հայրենի հողը գուրգուրանքի եւ սիրո կարիք ունի, բայց առավել եւս՝ այդ հողի վրա մեր ապրելու եւ արարելու անհագ ցանկության եւ կամքի: Մեր հողի զորությունը զգում էին մեր հայրերը, նրանց համար ավելորդ կամ օտար մասեր չկային, ընդհակառակն՝ մտածում էին միացյալ եւ ամբողջական հայրենիքի մասին: Ինձ համար հայրենի հողի ուժի մասին լավագույն օրինակը հայոց բնիկ արքա Արշակի եւ Շապուհի պատմությունն է, որ գեղարվեստորեն մեջբերել է Փավստոս պատմիչը: Պարսից արքան հրամայում է մեկ հատվածում հայոց հող շաղ տալ եւ վրան ջուր լցնել, իսկ մյուսը պահել բնական հողով: Մեր Արշակ արքան հայոց հողի վրա իբրեւ տեր է խոսում Շապուհի հետ, ըմբոստանում եւ իր իրավունքները պաշտպանում, մինչդեռ պարսկական հողի վրա խեղճանում է եւ նվաղած ձայնով ենթարկվում Շապուհին: Այո՛, հայրենի հողը ուժ եւ առավելություն է տալիս թշնամիների հանդեպ, որոնք աչք ունեն հայրենիքիդ վրա: Ավանդ, այսօրվա մեր հայրենակիցներից շատերն այս զգացողությունն են կորցրել, այլեւս չեն զգում հայրենի հողի զորությունը, որն էլ ներկա մեր ողբերգության հիմնական պատճառն է: Այնինչ հիմնադիր առաքյալների տոնը կրկին մեզ հիշեցնում է, որ մեր հայրենիքն Աստծու պարգեւն է, ուստի հնարավոր եւ անհնարին ամեն ինչ պետք է անել նրա շենացման, բարգավաճման եւ հայախոս պահելու համար:

Սիրելիներ, այսօր նաեւ հրաշալի առիթ է՝ մտորելու եւ խոսելու Հայոց Եկեղեցու առաքելական ծագման մասին, որով հաճախ պարծենում ենք օտարների առաջ եւ երբեմն էլ սխալմամբ վիճաբանում՝ ասելով, որ մենք ոչ թե ուղղափառ ենք, այլ առաքելական: Մեր Եկեղեցու պաշտոնական անվանման մեջ «առաքելական» բառը ոչ միայն ընդգծում է Հայոց

Եկեղեցու հիմնադրումը Տիրոջ անմիջական առաքյալների կողմից, այլեւ հաստատում, որ մեր Եկեղեցին կրողն է այն ուղղափառ հավատքի, որն առաքյալներն ստացան Հիսուսից եւ փոխանցեցին իրենց հիմնադրած Եկեղեցիներին: Հետեւաբար մենք եւ առաքելական ենք, եւ ուղղափառ, քանզի անբաժանելի մասն ենք Քրիստոսի Եկեղեցու եւ կրողն ուղղափառ դավանության: Սրանով ենք մենք տարբերվում մյուսներից, որովհետեւ մեր Մայր Եկեղեցին հիմնադրվել է ոչ թե ինչ-որ ռասեկների կամ սմիթների կողմից, այլ Հիսուսի անմիջական աշակերտների: Եւ այստեղ պարծենկոտությունը չէ, որ խոսում է մեր մեջ, այլ պատմական փաստի վկայակոչումը եւ վավերագրումը դարերի ընթացքում: Ուստի առաքելական լինելը պարտավորեցնող է եւ պատասխանատվություն՝ Քրիստոսին ճշմարիտ հետեւելու եւ աշակերտելու, ուղղափառ դավանանքն անաղարտ պահպանելու, որի համար անտեղիտալի պայքարներ են մղել մեր սուրբ հայրապետներն ու լուսամիտ վարդապետները:

Միով բանիվ՝ եկեք այս պահին սրտանց հայցենք Ս. Թադեոսի եւ Ս. Բարթողիմեոսի բարեխոսությունը մեր ազգի համար, որպեսզի առաքելական հավատքը զորացնի ու պահպանի ամենքիս, իսկ այսօր դուրս բերված տիգախոց Ս. Գեղարդը շարունակի հրաշագործել մեր կյանքում եւ պահպանել Հայոց աշխարհը՝ ի փառս ամենասուրբ Երրորդությանը՝ Հոր, Որդու եւ Ս. Հոգու, այժմ, միշտ եւ հավիտյանս, ամեն:

